

תוצאות היום

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן

גליון 53

יו"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

השאלה וכי הם לא נורמלים וכי חשבו שיחיו לעולם הם בני אדם והשאלה הזאת שואל ר' שמואל יפה בעל היפה תואר והוא אומר שהיו רשעים אבל לא טפשים. בענף יוסף מעתיקו בקיצור וכתב כך "ל שאלו האנשים חשבו שכל העולם השפל ביד המערכה, חשבו שהקב"ה בשמים ממעל ובעולם הקב"ה לא שולט אלא נתן אותו לכוכבים ומזלות יש מזל ויש טבע והם עכשיו מנהיגי העולם, [כידוע שכך כתב הרמב"ם בהל' ע"ז שכך התחילו לעבוד ע"ז שחשבו שהם ממונים מהקב"ה ואח"כ חשבו שהם האלוהים עצמם יעו"ש]. הם רואים אנשים מוצלחים איך יכולים לכבוש את כל העולם וזה מראה שהוא משהו מיוחד וחושבים שהוא אדם שיש לו מזל מיוחד וצריך לנהוג בו אלוהות שאין המזלות שולטים בו.

דחיה לתירוץ דמשמע להדיא

במדרש לא כך ועוד תוספת ביאור במדרש.

לכאור' זה הסבר מצויין אבל זה לא יתרץ את השאלה לגבי אנדרינוס אם הוא חשב שיהא אלוה מחמת מזלו א"כ מה עונים לו הפילוסופים שלו א"א למרוד בתוך הפלטרין הרי לא נלחם בהקב"ה וכן בטענת השני והשלישי על כורחך חשב שיכול להיות אלוהים ולמרוד בו הראיה שהחריב את בית המקדש ולא מבין שהקב"ה שלחו בעוה"ר ומצד שני הוא לא טיפס ובעצם יש עוד לתמוה יש שלושה פילוסופים ומשמע שכ"א לא הסכים עם התשובה של חברו וכן הוא לא הסכים ולכן כעס.

על הראשון טען וכי א"א למרוד בהקב"ה וכי מה עשו דור הפלגה נשארו בעולם ובכ"ז מרדו וכן על תשובתו של השני הרי הצלחתי על בית המקדש ולא יכול הקב"ה להלחם אותו והשלישי טען אין לך רוח וטען להקב"ה יש שיטה עם רוח ואני עם ספינות אבל אשתו אמרה לו דבר שסתם לו את הפה ולא היה לו מה לענות, שיתן פקדונו.

מדוע צריך להשים מסכה

ולא מספיק שנבטח בהקב"ה.

דרך אגב, משהו שאל אותי אתמול א"ל תגיד לי שמעתי שאתה מאוד מקפיד על מסכה אמרתי לו מקפיד כן אבל לא מאוד א"ל כתוב בשומר אמונים שאסור לפחד א"ל תקרא טוב [דבריו בשער מאמר הבטחון וההתחזקות] חשוב לדעת את זה (כשאנשים שטחים לא שמים לב איפה העוקץ ומדלגים איזה מילים יש "עם ארצ"ם" כשקורים רמב"ם ומבינים משהו מסויים אבל מה שמדייק ישים לב ויצא נפק"מ לדינא פעם ישבתי אם משהו כזה א"ל תסביר לי מה הם המילים האלו א"ל כאילו זה לא כתוב... מדלגים ולא שמים לב יש פה כמה מילים שמדלגים אותם) וזה ז"ל מובא מרבינו הארי ז"ל כשיש ח"ו דבר בעיר אין יכול לשלוט רק כאלו שיש להם פחד אבל באלו שמתחזקים בליבם בבטחונם על ה' ומתגברים על הפחד אין שום דבר רע יכול לשלוט בהם עיין בספר תורת נתן ז"ל שם.

א סיפור מופלא שהובא במדרש על

"טיפשותו" של אנדרינוס המלך שרצה להיות אלוה.

על הפסוק "ויאמר ה' אלוקים הן האדם" אנדרינוס מלך אדום כיון שכבש את כל העולם כולו הלך לו לרומי אמר לבני פלטרין שלו מבקש אני מכם שתעשו אותי אלוה שהרי כבשתי את כל העולם כולו אמרו לו עדיין לא שלטת בעירו ובביתו [שלא החריב את בית המקדש], הלך הספיקו בידו והחריב את בית המקדש והגלה את ישראל וחזר לרומי אמר להם כבר החרבתי את ביתו שרפתי את היכלו והגלתי את עמו עשו אותי אלוה, אמר רבי ברכיה שלושה פילוסופים היו לו [שהיה מתייעץ איתם] הראשון אמר לו אין אדם מורד במלך תוך פלטרין שלו אלא חוץ לפלטרין שלו צא מפלטרין שלו ותעשה אלוה השמים והארץ הוא בראם תצא מהם ותעשה אלוה אמר לו החכם הראשון אדם לא יכול למרוד בתוך בית המלך וכיון שהשמים והארץ הוא בראם אין לך אפשרות למרוד צא מהשמים והארץ ותמרוד ובמילים אחרות אין לך אפשרות להיות אלוה בתוך בפלטרין.

השני אמר לו אין אתה יכול שכבר אמר הקב"ה לנביאיו שמי שעובד ע"ז ילכו לאבדון [פסוק בירמיה].

השלישי אמר לו בבקשה ממך בשעה זו יש לי בעיה אתה יכול לעזור לי, א"ל מהו א"ל ספינה אחת יש לי חוץ לשלושה מילין והיא מטרפת בים וכל האוצרות שלי בתוכה, א"ל אני משלח לך צבא עם ספינות ויצילו, א"ל תשלח רוח ותביא את הספינה, א"ל ומנין יש לי רוח לשגר, א"ל רוח אתה לא יכול לשגר האיך תעשה אלוה. נכנס לבית כשהוא זעוף שלא הסכימו לעשות אותו אלוה אישתו א"ל הללו הטעו אותך ותוכל לעשות אלוה אתה מלך גדול וגיבור הכל בידך אני אומרת לך דבר אחד תעשה ותוכל, תן לו פיקדונו ותעשה אלוה, א"ל מהו פיקדונו, א"ל הנפש, א"ל אם תצא נפשי האיך אעשה אלוה, צחקה עלי. והשאלה וכי הוא כזה טיפס אנדרינוס משוגע אין לו שכל מה הוא לא נרמלי היה שיכור ניצח את כל העולם ולא מבין דברים פשוטים וכועס בכ"ז רוצה שיעשו אותו אלוה עד שאשתו אומרת לו תחזיר את הנפש ואז נראה שפה נרגע והבין שלא יכול להיות אלוה. הרי הוא עשה מלחמות עם כל העולם סימן שהוא אדם חכם והאיך לא מבין.

ניסיון ליישב ע"פ תירוץ היפה תואר

על קושיא זו לענין פרעה נבוכדנאצר, יואש ואירן.

האמת היא שהוא לא הראשון, יש ארבעה שעשו את עצמם אלוה פרעה "לי יאורי ואני עשיתיני" נבוכדנאצר, יואש ואירן מלך צור.

יואש הוא יהודי וזה לא היה רעיון שלו אלא השרים שלו, כתוב שהחביאהו אותו בתוך בית קודשי הקדשים שאפ' כה"ג נכנס רק פעם אחת בשנה והוא היה שם שבע שנים ואמרו לו שריו האיך יכול להיות שהיית שם כ"כ הרבה זמן, סימן שאתה אלוה.

הקב"ה לא מביא נסיונות על האדם א"כ יכול לעמוד בהם אלא מה לא רוצה להתעורר זהו שנתכם ובמדרש תנחומא איתא שכביכול טוענים להקב"ה אתה הוא שקראת ליצה"ר רע אז איך אפשר?

ועונה להם הקב"ה אתה הוא שעושה אותו רע וכמו תורמוס שהוא מר ואתה רוצה לאכול אותו אתה ממתק אותו כן הוא עם יצה"ר שהרי היצה"ר לא נברא לצער את האדם אלא לרומם אותו ואדרבה יש לו שכר ומתעלה ומתרומם, ביארנו דברי הרמב"ם הפלא ופלא.

יישוב אחרון לקושיא

ברמב"ם ע"פ דרכו במקום אחר.

אך עדיין צ"ב שכתב יעזוב רשע דרכו ואין און מחשבותיו ומהו הכפילות, פרק שביעי מבאר למפרע את הרמב"ם בפרק שלישי הוא כותב משהו נפלא וז"ל אל תאמר שאין התשובה אלא מעבירות שיש בהם מעשה כגון זנות וגזל וגניבה כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהם מן הכעס ומן האיבה... ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהם מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה לו לפרוש וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואין און מחשבותיו עכ"ל.

הרמב"ם מביא פסוק יעזוב רשע דרכו זה דרכו הרעה ואיש און מחשבותיו המידות הלא טובות הרמב"ם בפ"ז מבאר את פ"ג.

דברי הרב מבריסק מדוע לא למדו

מוסר בישיבת וולוז'ין ע"פ דיוק מהרמב"ם.

אמרנו שיש תשעה דברים הרב מבריסק מצא ברמב"ם עשרה דברים בפירוש המשניות ר"ה פ"ד מבאר מ"ט לא קורים הלל בר"ה וביה"כ וכותב כך לפי שהם ימי (א) עבודה (ב) והכנעה (ג) ופחד (ד) ומורא מה' (ה) ויראה ממנו (ו) ומברוח ממנו אליו (ז) התשובה (ח) והתחנונים (ט) ובקשת כפרה (י) וסליחה ולא ראוי השחוק והשמחה והוכיח מפה הרב מבריסק שיש עשרה דברים ולמה הוא אמר את זה כיון שמישהו שאל אותו למה בבריסק [ישיבת וולוז'ין] לא היה לימוד מוסר משהו אמר שלראות את הנצי"ב מתפלל ובוכה באהבת עולם זה מוסר חי מול העיניים אבל לא היה לימוד מוסר א"ל הרב מבריסק זה לא מפחיד עשרה דברים כתוב פה.

נוסח שהיה לרב מבריסק אינו מדויק

ולפי הנוסח המקורי צ"ל הסבר אחר ברמב"ם.

מה זה ומברוח ממנו אליו איך דוד המלך אומר "אם אסק שמים שם אתה" אין לאן לברוח אנחנו בורחים מהקב"ה אליו אין לנו לאיפה ללכת למה אני אומר את זה הם השתמשו בפירוש המשניות להרמב"ם המתורגם והוא משובש בדקתי את הדברים במקור בערבית והם הכפילו דברו והרמב"ם כתב רק שבעה דברים וזה מיושב שכתב כך משום שבעה ימים שיש בין ר"ה ליוה"כ [שאלו את הרדב"ז למה אומרים עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ וענה שסופרים מתחילת יום ראשון של ר"ה עד צאת יוה"כ] בלשון הרמב"ם שבהוצאת המאור משמע שיראה ממנו ומברוח ממנו אליו זה דבר אחד יע"ש אבל אני חושב שזה שתי דברים יראה מה' זה דבר אחד והבריחה אליו זה עוד דבר ולכן שפיר יש שבעה דברים.

קושיא על תירוץ היפה תואר וצ"ע.

ויל"ע דאמרנו לעיל שארבעה שעשו את עצמם כאלוה הטעם הוא שחשבו שהם כשליחים אבל בפרעה זה לא שייך הוא אמר "לי יאורי ואני עשיתיני" ושליח לא יוצר את עצמו וצ"ע, ה' ברוך הוא יאיר את עינינו במאור תורתו.

השיעור נמסר בבית רבינו שליט"א

כל ליל שישי בשעה 11:00 .

נמסר בפרשת חיי שרה,

נכתב ע"פ הבנת העורך בלבד.

צריך לדעת שמגיפה זה לא רק דבר טבעי כל דבר טבעי הוא בנוי על משהו רוחני יש דברים שא"א לראות אותם וזה בעצם בשליטת הס"מ אז א"כ אל תפחד מס"מ תתפלל אל ה' והוא יענה כי המתירא מפניו הוא נותן כח וגבורה לשלוט בו אלא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ויעסוק בתורה ובמעשי הקטורת שזה הדבר שהכי מועיל ויבטל מותנא אמרתי לו שמת לב מה כתוב חבי כמעט רגע עד יעבור זעם ומיד העביר נושא... הוא לא אומר על תעשה שום השתדלות אלא לא לפחד אבל לעשות השתדלות אני מתחבא עם המסכה...

דברי הרמב"ם המפורסמים

בהל' תשובה ותמיהות רבות בלשונו.

לפני תקיעת שופר אנחנו אומרים את לשון הרמב"ם בהל' תשובה יש מקומות ששרתה עליו רוח הקודש ממש וז"ל (פ"ג ה"ד) אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גז"ה רמז יש בו כלומר עורו עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם תחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה עכ"ל.

כולם יודעים את זה אבל לא כולם מדקדקים מה זה ישנים ומה זה נרדמים מה זה עורו ומה זה הקיצו ולמה עורו עורו פעמיים ומה זה ויעזבו כל אחד דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה כל מילה ברמב"ם זה מרגלית הרמב"ם לא מכפיל סתם.

יישוב הדיוקים ברמב"ם באופן נפלא.

אני חושב שהרמב"ם כתב בכוונה תשעה דברים כנגד תשעה תקיעות שחייבים לתקוע מדאו' והרמב"ם רוצה להסביר למה תשע ולא עשר או שמונה כיון שיש תשעה דברים שצריך לעורר את האדם (א) עורו ישנים משנתכם (ב) והקיצו נרדמים מתרדמתכם (ג) וחפשו במעשיכם (ד) וחזרו בתשובה (ה) וזכרו בוראכם (ו) הביטו לנפשותיכם (ז) והטיבו דרכיכם ומעלליכם (ח) ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה (ט) ומחשבתו אשר לא טובה.

תשעה דברים כנגדם תשע תקיעות אבל שלוש תרועות התקיעה זה תתעורר והתרועה לנרדמים.

יש הבדל בין ישן לבין נרדמים ישן זה פחות מנרדם וכן בפיוט "ישן אל תרדם..." כך מהר"ץ מסביר שם שינה זה קל תרדמה זה יותר עמוק [כמו שכתוב אצל יונה "וישכב וירדם" נשכב ושכח מהכל] ויש הבדל בין לעורר ובין להקיץ לעורר זה קל להקיץ זה יותר חזק מתרדמה צריך להקיץ ומשינה צריך לעורר התקיעה להתעורר אבל אם הוא רדום צריך תרועה שתקיץ אותו.

כמה תקיעות יש תר"ת תר"ת תר"ת ויש פעמיים תקיעה ולכן כתב "עורו עורו" ותרדמה זה אחד ובעצם יוצא שנרדמים זה פחות הרמב"ם סובר שהתרועה היא כפול מהתקיעה באורכה א"כ בעצם נכון שזה אחד אבל הוא מקביל לתקיעה וזה ממש הפלא ופלא.

בספר שער יוסף כתב כך: האבן עזרא אומר התרדמה יותר מהשינה שינה היא יותר מתנומה א"כ יש תנומה ישן ונרדם יש אנשים שמבלים בעולם הזה ומתעצלים ואם קורה להם אסונות ומעוררים אותם מתעורר ומתקן את עצמו אבל יש כת שניה שקועים בשינה של השטות וקורה לו כל מיני אסונות ופגעים ולא מתעורר ולכן בא מצוות השופר לעורר ישנים ולהקיץ נרדמים.

עוד תמיהה בלשון הרמב"ם ויישוב לזה.

ביארנו דברי הרמב"ם בכפילות עורו עורו וכן ישנים ונרדמים אך עדיין צ"ב מה זה ישנים "משנתכם" נרדמים "מתרדמתכם" לכאן זה מיותר ונראה לומר שהרמב"ם רוצה להגיד שאם אדם יושן אל תאשים את אף אחד אתה אשם וכן בנרדם "שנתכם" "תרדמתם", ואדם יכול להתגבר על היצה"ר רק אם ירצה